

Georgs Blatmans "SAULE, TU STARNESE"

Veltīts 1999. gada aptumsumam Viduseiropā

Kas tu esi, Saule? Kas tevī ir visbūtiskākais? Kas pauž tavu būtību visskaidrāk? Ar ko tu izcelies starp visām citām debesu parādībām?

Sekojošai dabiskai izjūtai, gribas teikt, ka Saules būtiskās, īsti saulainās īpašības ir gaisma, spožums, siltums, staru pārpilnība, ar kuriem tā applūšina debesis un Zemi. Tādas nepiemīt nevienam citam debesu ķermenim, pat ne Mēnesim, otrajam gaišākajam debesjuma iemītniekam. Zvaigznes mirdz; komētas slīd garām kā maigi miglas veidojumi; Piena Ceļš izpleš savu plīvuru no tūkstoš spīdošām pērlēm pāri nakts debesu velvei. Bet Saule dāvā gaismu. No ausmas līdz rietam tā caurstrāvo ar savu spozmi mūsu redzeslokā ietilpstošo velvi kā veselumu. Nekas no tā, kas ir zem debesīm, netiek apiets. Ar savu gaismu tā sasniedz itin visu. Arī mākoņi nevar to iztraucēt, augstākais - tie klusina šo gaismu tā, ka atmosfēru piepilda vienmērīgs, izkliedēts gaišums.

"Man patika vērot, ka gaisma...ir līdzīga gaisam. Mēs nekad nejautājam, no kurienes nāk gaiss. Tas ir, un mēs dzīvojam. Tāpat ir arī ar Sauli," - tā raksta Žaks Liserāns (*Jacques Lusseyran*) savā grāmatā "Jaunatrastā gaisma" (*"Et la lumiere fut"*) un līdz ar to trāpa pašā lietas kodolā jeb, pareizāk teikt, apzīmē šī fenomena visaptverošo raksturu. "Man Saule, tur, augstu dienvidu debesis, šis pleķis izplatījumā, bija neinteresanta. Es meklēju to citās vietās: tās staru virmoņā, atbalsī..." Lasot šos vārdus, mēs pieskaramies inspirētajām atziņām par gaismu, kuras jaunajam dzejniekam dāvāja viņa liktenis atņemot redzi. Un, cik patiesi ir viņa vārdi!

„Tad jātic tev būs maņām”

Ja kāds gribētu teikt, ka "saules lode" taču ir tas vissvarīgākais, jo tā jau ir visu šīs zvaigznes vareno spēku avots, no tās plūst visa staru godība, tad mēs viņam iebilstu, teikdami:

Pirmkārt, pats par sevi ir saprotams, ka Saules lode, kuru mēs tik labi pazīstam pēc ausmas un rieta ainām, ir Saules fenomena centrālais elements. Protams, mēs redzam tajā viduspunktu, ap kuru viss griežas, tāpat kā rumba spēlē centrālo lomu ritenī. Bez rumbas ritenis nevar griezties. Tā ir nepieciešama detaļa un bez tās nevar iztikt. Un tomēr rumba nav "ritenis". Diez vai kāds gribētu to apstrīdēt. Rumba ir svarīga, bet tomēr maza rieta sastāvdaļa. Un, atklāti sakot, rumba ir tukša. Tās nozīme ir tieši faktā, ka tā ir brīva, pataupīta telpa.

Otrkārt, kur un kad var īsti redzēt Saules lodi? Ja mēs gribam ieskatīties tai acīs, mums jāizvēlas visagrākā rīta vai, vēl labāk, vakara stunda. Tikai tad, kad žilbinošā gaisma ir apslāpēta ar miglas plīvuru vai iztvaikojumiem, mēs varam pievērst neaizsargātu skatienu Saulei. Tātad, tikai tad, kad spīduma spēks ir mazināts, kad šīs būtnes pašatklāsmes spēks ir reducēts, pateicoties Zemes atmosfērā esošajiem svešķermeņiem, tikai šādā, vājinātā stāvoklī Saule parādās kā konturēta, skaidri saskatāma ripa. Ja mēs gribētu trāpīgi formulēt šīs būtības atklāsmes īpatnību, mums būtu jākonstatē, ka Saule nevēlas, lai kāds raudzītos tai tieši acīs. Tā liedz to ļoti noteikti. Žests, ar kuru tā parādās debesis, it kā grib sacīt: "Es neļaušu rādīt uz mani ar pirkstiem. Es neesmu vis šāda-tāda būtne," - un vērotājam jāatzīst līdzīgi Faustam Alpu plāvā:

"Lūk, Saule nāk! - bet, ak! Tā nes tik baismu!
Es nogriežos, kā dzelons acīs dzeļas."

(Gēte, "Fausts", Raiņa tulk.)

Viņam jāapmierinās ar domu, ka to var satikt "citās vietās", proti, "tās staru ņirboņā, visapkārt un it visur".

Kas ir patiesība?

Jūs, astronomi, Saules pētnieki un debesu pielūdzēji! Esiet godīgi un sakiet, kādēļ jūs tik ļoti pūlaties pārdzīvot Sauli tur, kur tā slēpj savu žilbinošo ripu? Kādēļ jūs organizējat tālas ekspedīcijas, lai kaut kur pie Dienvidjūras vai Sibīrijā vērotu pilnīgu Saules aptumsumu? Un kādēļ jūs šajā, 1999. gadā, uztraucāties,

domādami par 11. augustu, kad šis retais notikums būs vērojams Viduseiropā? Esiet patiesi paši pret sevi! Varbūt tas ir tādēļ, ka kādā no savas dvēseles dziļākajām kārtām jūs jūtat, ka tam vajadzētu būt atklāsmes brīdim? Ko saka jūsu zvaigznes mīlošā sirds balss? Vai tur, apslēptajās dvēseles dziļēs, šalc kaut kas līdzīgs senindiešu gudrības vārdam: "O, Saule! Patiesības vaigs ir apsegts ar tavu zelta ripu. Paņem to nost, lai es, patiesības meklētājs, varētu ieraudzīt patiesības godību!" (*Upanishad Ischa*). Ko redzēs tie, kuriem laimēsies 1999. gada 11. augustā Dienvidvācijā raudzīt skaidras debesis, un, ja viņi būs labi sagatavojušies, izmantot īsās minūtes, lai uztvertu šo reto dabas parādību modrā prātā? Vai viņi būs uztvēruši "patiesību"?

Viņi būs ieraudzījuši to, kas parasti slēpjas aiz debesu gaišuma: staru vainagu, kuru sauc "korona" un kurš, izplatoties maigi un neierobežoti, tālu pārsniedz ar savu vēdekļveidīgi izplesto gaismas plīvuru aizsegtās tumšās ripas malu. Fotografijas iespējas attēlot tādu gaismas parādību, protams, atduras pret filmas jutīguma robežām. Mēs ceram, ka ar acīm varēs daudz jutīgāk izsekot neierobežoti izstarojošās gaismas fenomenam. Katrā ziņā nevienai no Kosmosā aizsūtītajām pētniecības stacijām un satelītiem nav izdevies reģistrēt Kosmosa staru beigas.

Tā tas patiešām arī ir, kā ēģiptiešu faraons Ehnatons saka savā Saules himnā: "Zemi un visu, ko Tu radījis, Tu mīlot aptver ar savām staru rokām", - turklāt vārdus "visu, ko Tu radījis" mēs varam mierīgi attiecināt uz visu Kosmosu līdz pat attālākajām planētām. Vienā no pētnieciskajām atskaitēm tas tika formulēts šādi: "Visa saules sistēma ir burtiski iemērta Saules atmosfērā." (*Paul G.Hunziker, "Elemente der Naturwissenschaft"*) Tuvumā tas nebūt neizskatās tik maigi, kā mums var iestāstīt optiskais iespaids: "Kosmisko zonžu veiktie pētījumi rāda ārkārtīgi daudzveidīgu, bieži ātri mainošos stāvokļu ainu," - "Vētras vilņi, straumes un mākoņi, Saules plazmas izvirdumi," ar šādiem vārdiem tiek aprakstīts notiekošais tur, kur Saule ir - tā tam arī jābūt, jo taču patiesības stunda ir situācija. Tātad tur, kur tā dzīvo, kur tā plūst, strāvo un pulsē, kur tā **ir klāt** ar visu savu būtību, ir meklējama patiesība. Vai piekrītat, jūs, patiesības meklētāji un modrie vērotāji?

Zvaigzne, kurā mēs dzīvojam.

Mēs piekrītam heliofizikim no Čikāgas Eiženam Parkeram, kurš visus faktus, kas attiecas uz Sauli, apkopoja vienā asprātīgā formulā: "Saule ir zvaigzne, kurā mēs dzīvojam." Tik tiešām, mēs kopā ar savu kosmisko kuģi vārdā "Zeme" kustamies pa šī milzīgā, starojoši plūstošā zvaigznes organisma **iekšieni**, cauri tā cirkulējošajiem vētras vilņiem un gaismas plūsmām, un nekad, lai cik ilgi turpinātos šis lidojums, mēs šajā bezgalīgajā spīdošajā jūrā neuzdursimies kādai robežai.

Tas fakts, ka mēs kopā ar visiem dabas radījumiem vispār varam dzīvot, ir iespējams, pateicoties tam, ka Zeme ir iekļauta šīs okeāniskās zvaigznes spīdošajā dzīvībā, pasargāta, ievīstīta un pabarota visaptverošajā gaismas ķermenī kā planēta-bērns mātes-Saules klēpī.

To, ka es varu būt īsts "antropos" - "augšup skatošais", kas var dzīvot ar paceltu galvu un vērst savu skatienu Zemes smaguma spēkam pretējā virzienā, bet ar savām domām tiekties debesu tālēs, šis gods īsti man ir tikai tad, kad es uzzinu, ka es, kā Zemes pilsonis, reizē piederu arī Saulei. Viens krievu heliobiologs Aleksandrs Čiževskis centās to sludināt, kad atklāja savos pētījumos, ka mēs cilvēki uz Zemes dzīvojam Saulē, ka mēs tātad pilnā šī jēdziena nozīmē esam "Saules iedzīvotāji". Kā jāizmainās visai mūsu dzīves uztverei - domāšanai, izjūtām un uzvedībai -, ja mēs akceptēsim šo mācību.

Ērglis un balodis.

Senās Ēģiptes priesteriem bija taisnība, kad viņi lika uz tempļu sienām un citās izcilās vietās ievietot dievišķi godātās Saules attēlojumu spārnotas ripas vai lodes formā, pie kuras apakšējās malas dažreiz var redzēt attēlotu Hora vanagu - dievišķās inspirācijas nesēju. Abās pusēs lodei izplešas koronas izstarotie varenie spārni, it kā apsedzot un pasargājot Dieva pieļauto un Gara pārraudzīto pasaules likteņu lauku. Šis cilvēku dziļā zemapziņā saglabājies arhetipiskais tēls ieskanas arī gleznotāja Otto Filipa Runges slavenajā gleznā "Rīts" (1880, kuras apakšējā malā viņš attēlo aptumšoto Saules ripu, un, it kā atstumjamies no tās, divus gaišos ģēnijus, kuri, šķiet, dodas pasaulē līdz koronas izstarotajai gaismai). Bet viņa paša ģēnijs lika viņam uzrakstīt vēstulē šādus vārdus: "Kas par varenu

spēku ir austošā Saule: tās spārni sniedz līdz pat pasaules malai, tā redz ar savām acīm pasaules dzīles līdzīgi ērglim, un tās domas peld bezgalīgajās augstienēs; no paša sākuma tā ir nākusi, un tās lidojums ir bez gala. Mēs stāvam un savā aklumā klausāmies tās spārnu šalkoņā un vēlamies atpazīt tās veidolu... "Cik brīnišķīgi, ka uz šādu 'runājošu' tēlu pamata, mēs varam ar citām acīm ieraudzīt arī Evaņģēlijā attēlotos notikumus. Tur taču ir pateikts, ka Jēzus kristīšanas brīdī Debesis atvērās, kāda spārnota būtne nolaidās lejup un zem kristīšanas rituālu celebrējošā Jāņa Kristītāja rokas iegāja Nācaretes Jēzus miesīgajā apvalkā. Vai ir iespējams, ka šajā vietā mums nenāktu prātā "Hora putns"? Mēs nevaram neredzēt, ka aiz baltā gaismas baloža slēpjas un atklājas "spārnotā Saule". Atklāts noslēpums. Cik brīnišķīgi to ir parādījis arī Fra Andželiko, Kristus balodi attēlodams plūstošu, vibrējošu un skanošu sfēru apli apņemtu, tādējādi apstiprinot notiekošā Kosmisko dimensiju. Tas taču ir tas pats, kuru šajā brīdī balss no Debesīm nosauc par "Dēlu" un kurš vēlāk var teikt: **"Es esmu pasaules Gaisma."** Vai Viņš ar to nav apliecinājis: "Es esmu Saule?"

Cik ļoti tas saskan ar to, ko pazina Zaratustras persiešu Saules reliģija, apzīmējot augsto gaismas Dievu ar vārdu **Ahura Mazdao**, kas nozīmē "vareni liela pasaules staru augstība, kura parādās zelta aurā"; un tā laika ticīgo pārliecība piešķīra viņu lūgšanai pravietiski cerīgu nākotnes formu: "Varenā, karalisko apsolījumu nesošā Saules ētera, Dieva radītā, mēs godājam Tevi lūgšanā, kas pāries pie uzvarām vainagotā Pestītāja..."("Avesta")

Kristīšanas brīdī Jordānā pirmskristīgās Pestītāja gaidas tika - kosmiski-absolūti un, mistēriju ziņā, precīzi - piepildītas.

Zvaigzne un Debesis.

Kas tu esi, Saules zvaigzne? Pasaules Gaisma - spīdoša zelta ētera - spārnotais Hors, ("kurš raugās pāri Dieviem; neviens Dievs neraugās pāri Tev") - starojošais Heliuss Debesu ratos - *Sol invictus* - Radītājs Atons, kas dzīvoja iesākumā - māte Saule - pasaules sirds...

"Saule noteikti atrodas pasaules centrā, kā tās sirds, kā gaismas un siltuma avots, kā dzīvības un visas kustības pirmsākums. Kaut arī Dievam nav nekādas miesas un viņam nav vajadzīga nekāda mītne, tomēr no Saules viņš sūta ...vairāk pasauli vadošo spēku, nekā no citām pasaules lodēm."

"O, visas manas maņas gavilē! Šeit mīt ugunīgā miesa, kas slēpj sevī skaidro uzskatu Garus - Saule patiesībā nav pati karaliene, bet gan karaliskā pils, kurā valda gara uguns."

Ar šiem iedvesmas pilniem izteicieniem no Johanna Keplera darba "Pasaules harmonija" mēs arī gribam beigt šo apcerējumu par Sauli, veltītu šī gada aptumsumam. Lielais pētnieks, kurš ir ielicis pamatus modernajai astronomijai un redzējis savu misiju tajā, lai kā zinātnes priesteris padarītu cilvēkiem lasāmu dabas atklāsmju grāmatu, vienmēr paliks par paraugu visiem tiem, kuri tiecas pēc tādām zināšanām, kuras var pārvarēt materiālisma vienpusību un izcīnīties līdz patiesības garam. Viņam, spirituālās pasaules redzējuma pionierim, likās, ka atminējums visām citām mīklām ir Saules būtības izpratnē. "Primārais senais vārds", kas vispirmām kārtām jāsaprot dabas grāmatā, viņam ir Saule. Tāpat kā Zemi viņš saprot kā dzīvu pasaules būtni, kurai piemīt dvēsele, tā arī Saule viņam ir „dievišķā gara augstākā atklāsme." (*Johannes Hemleben, "Kepler"*)

Faraona Ehnatona (1391. – 1347. g. p.Kr.)

SAULES HIMNA

(fragments)

Cēli uzkāp Tu debesīs
gaismas kalnā,
mūžīgā Saule, dzīvības pirmatnējs avots.
Kad Tava spozme austrumu pusē uzplaukst,
pasaule top tad tik gaiša no krāšņuma Tava;
jo Tu esi skaista, tik tiešām, Tu esi liela
un mirdzi kā zvaigzne.

Ar saviem stariem Tu apskauj radību savu.
Tu, uzvarām bagātā, sagūsti mūs savā varā
un savieno visus ar mīlestības
saitēm.

Kad slīdi Tu lejup pa rietumu velvi,
kļūst pasaule tumša, tā, liekas, nav dzīva.
Savos mājokļos cilvēki guļ,
elpa tiem cita un izdzēstas sejas;
nav vairs viņiem nekā, jo, kā miruši,
nezina viņi nekā vairs.

Plēsīgie zvēri izlien no alām,
indīgas čūskas nāk virsū un ļaunas
domas;
klusī guļ pasaule, nedzird ne skaņas,
jo pats

Radītājs atstājis to.

Gaiša kļūst pasaule atkal, tikko Tavs vaigs
uzspīd no jauna;
priecīgi uzliesmo dažādas zemes
rasainā mirdzumā tērtas
un pielūdz Tevi,
paceļot rokas.

Visi dzīvnieki priecīgi lēkā
pa sulīgām ganību pļavām;
visi koki un zālāji uzdīgst;
visi putni ceļas no ligzdām
un slavina Tevi ar saviem spārniem;
visas zivis ūdenī šaudās,
visas spārnotās, čukstošās būtnes
vēršas augšup, jo Tu viņās raugies.
Tu esi radījis Zemi pēc savas vēlmes;
visam dzīvajam dodi Tu barību vienmēr,
katram Tu piešķir dzīvības mēru –
sākumu, beigas – to nosaki Tu, dzīvā Saule;
tumsā Tu aizej un starojot atgriezies atkal;
Tu esi kladzieni manā sirdī,
viss, ko mēs saskatām tavējā gaismā,
pāries,

tikai Tu pati dzīvo un ziedi vienmēr un mūžam!